

TAMPERE.
FINLAND

8/2022

**TARKASTUSLAUTAKUNNAN
ARVIOINTIRAPORTTI
TAMPEREEN TOIMINNAN JA
TALouden TOTEUTUMISESTA**

Tarkastuslautakunta 11.10.2022

TAMPERE

1 Tampereen kaupungin talous

Tampereen kaupunki selvisi taloudellisesti melko hyvin vuosien 2020 ja 2021 koronaepidemian vaikutuksista, vaikka moniin kaupungin toimintoihin koronaisu oli lamauttava. Kuluvana vuonna Venäjän hyökkäys Ukrainaan, energiakriisi, inflaatio ja korkojen nousu ovat heikentäneet talouskehitystä koko maailmassa. Myös Suomessa talouden kehitys eri mittareilla mitattuna on heikkoa ja talouden taantuma saattaa olla edessä ensi vuonna. Hyvinvointialueudistus vuoden 2023 alussa muuttaa kuntien taloutta, mutta sen kuntakohtaista kokonaisvaikutusta on vielä aikaista arvioida.

Arviointikysymykset ovat: Miten Tampereen kaupungin talous kehittyy ja mitä riskejä on ennakoitavissa talouteen? Miten kaupungin talous vertautuu muihin kuusikkokuntiin? Miten taloutta koskevat valtuustotavoitteet ovat toteutumassa?

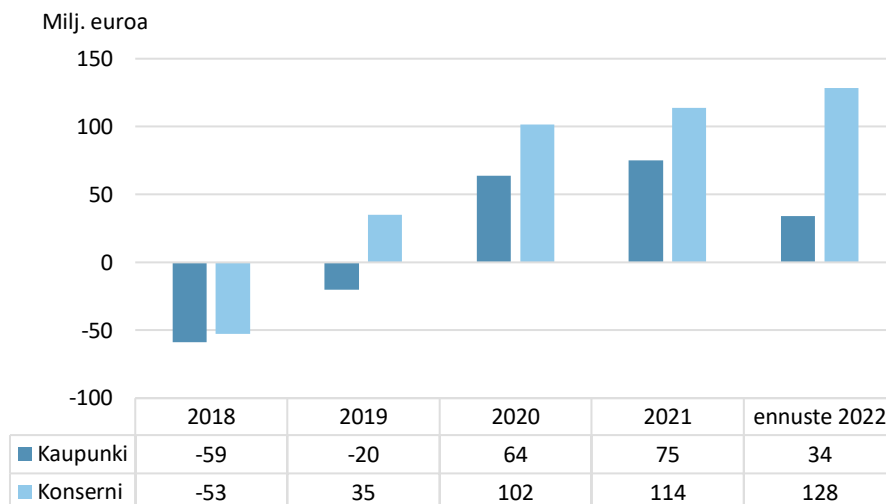
Tilikauden tulos v. 2018–2021 sekä ennuste v. 2022 Tampereella ja muissa suurissa kaupungeissa

Kaupungin tilikauden tulosenuste on 34,4 milj. euroa ylijäämäinen, mikä on 64,1 milj. euroa vuosisuunnitelmaa parempi. Tuloksen paraneminen johtuu pääosin hyvästä verokertymästä, kun verotuloennuste on 61,4 milj. euroa vuosisuunnitelmaa suurempi.

Toimintatuloja ennustetaan kertyvän 36,2 milj. euroa vuosisuunnitelmaa enemmän. Tuottoja kertyy erityisesti koronakorvauksista, omaisuuden myyntivoitoista ja maankäyttösopimuskorvauksista.

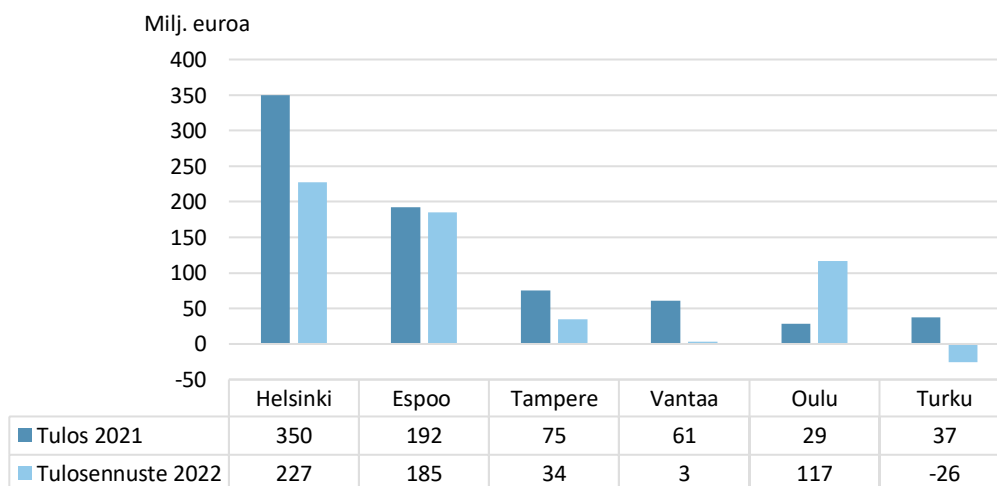
Suurimmat menojen ylitykset ovat tulossa sosiaali- ja terveydenhuoltoon, 28,6 milj. euroa vuosisuunnitelmaan nähden. Ylitykset aiheutuvat erityisesti psykososiaalisen tuen palvelujen os- toista. Vähäisiä ylityksiä on tulossa myös sivistys- ja kulttuurilautakunnassa ja yhdyskuntalautakunnassa.

Tilikauden tulos kaupungissa ja konsernissa v. 2018–2021 ja ennuste v. 2022, milj. euroa

Konsernin tulos vuonna 2021 oli 114 milj. euroa ja kuluvan vuoden tuloksen arvioidaan olevan 128,4 milj. euroa. Suurimman osingon maksaja Sähkölaitos ilmoitti elokuun lopun tuloksen olevan 32,9 milj. euroa, kun se vuonna 2021 oli 19,2 milj. euroa. Koko konsernin tulosenuste on ennätyskallista korkea, mutta energiakriisi, nopeasti kohoava inflaatio ja muu talouden epävarmuus tuovat riskejä loppuvuoden näkymiin.

Tilikauden tulos suurissa kaupungeissa v. 2021 ja ennuste v. 2022, milj. euroa

Lähteet: kaupunkien tilinpäätökset ja tilikauden aikaiset raportit. Tilikauden aikaiset raportit on tehty Helsingissä, Oulussa ja Turussa kesäkuun lopun tilanteesta, Espoossa heinäkuun lopun tilanteesta ja Vantaalla ja Tampereella elokuun lopun tilanteesta.

Kaikkien kuusikkokuntien tilikauden tulokset olivat hyviä vuonna 2021. Niihin vaikuttivat mm. valtion koronakorvaukset. Nyt tuloseennusteet ovat Oulua lukuun ottamatta edellisvuotista heikommat. Oulun hyvä tuloseennuste johtuu suuresta kiinteistökaupan myyntivoitosta.

Helsingin tilikauden tulos vuonna 2021 oli 350 milj. euroa ja nyt ennuste on 227 milj. euroa. Helsingin toimialat ovat ennakoineet, että sekä tuotot että menot toteutuvat alkuperäistä talousarviota suurempina. Espoon tuloksen arvioidaan olevan 185 milj. euroa, kun muutetussa talousarviossa tulos on vain 6 milj. euroa. Hyvään tulokseen vaikuttavat erityisesti ennakoitua suuremmat verotulot ja valtionosuudet sekä kertaluonteinen sairaalakiinteistön myyntituotto. Espoon ennusteessa arvioidaan sekä tuottojen että menojen toteutuvan talousarviota suurempina.

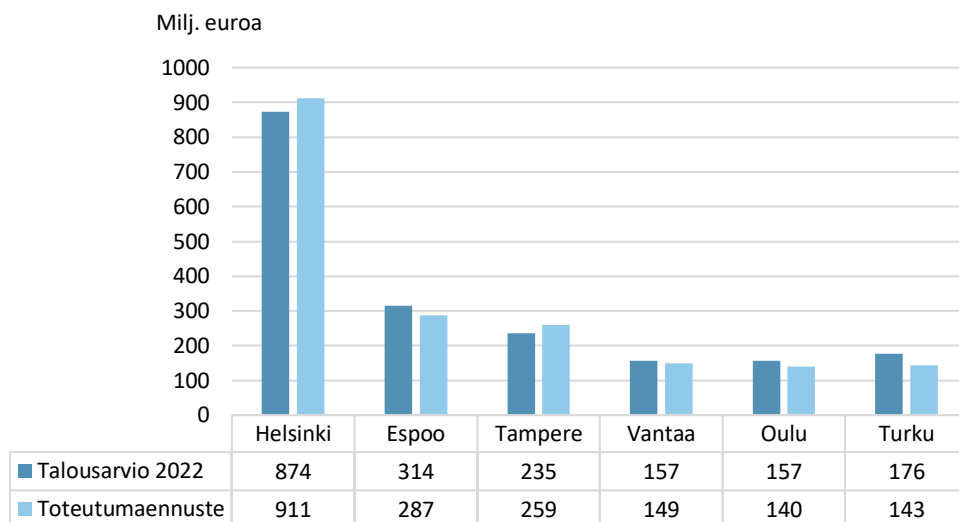
Vantaan tilikauden tuloksen ennustetaan olevan hieman vajaat 3 milj. euroa. Tämä on kuitenkin noin 20 milj. euroa parempi kuin mitä talousarviossa on esitetty. Tuloseennustetta parantaa ennakoitua parempi verotulokehitys.

Oulun tilikauden tuloseennuste on noin 117 milj. euroa, mikä on 146 milj. euroa talousarviota parempi. Tämä selittyy SOTE-kiinteistökaupan myyntivoitolla. Myös verotuloja arvioidaan kertyvän noin 29 milj. euroa talousarviota enemmän.

Turun osavuositarkastuksen mukaan kuluvan vuoden tulos olisi 24 milj. euroa alijäämäinen. Suurten kaupunkien joukossa ainoastaan Turku ennakoii tilikauden tuloksen olevan alijäämäinen. Toimintamenojen arvioidaan olevan noin 67 milj. euroa suuremmat muutettuun talousarvioon nähden. Verotuloissa yhteisöveroa arvioidaan kertyvän noin 42 milj. euroa talousarviota enemmän. Joidenkin kaupunkien tilinpäätöseennusteet ovat muuttuneet esitettyjen osavuositarkastusten jälkeen melkoisesti, mikä kuvastaa talouden vaikeaa ennakoitua kuluvana vuonna.

Kaupungin investointiennuste ja verokkikaupunkien investoinnit

Ennusteen mukaan Tampereen vuoden 2022 investoinnit tulevat olemaan 259 milj. euroa, mikä alittaa vuosisuunnitelman 30,8 milj. eurolla. Suurimmat investoinnit ovat asunto- ja kiinteistö-lautakunnassa, 141,1 milj. euroa, yhdyskuntalautakunnassa, 67,8 milj. euroa ja Tampereen Vedessä 21,0 milj. euroa.

Investointimenot suurissa kaupungeissa, talousarvio ja ennuste, milj. euroa

Taulukon talousarviotietona on käytetty muutettua talousarviota, mikäli sitä on käytetty tilikauden aikaisessa raportissa vertailutietona.

Helsingin investointimenojen ennustetaan toteutuvan 911 milj. eurona, kun talousarvio oli 874 milj. euroa. Toteutuman ennakoitaan kuitenkin olevan alhaisempi. Espoon muutetussa talousarviossa on varattu 314 milj. euroa investointeihin. Osavuositarkastuksen mukaan toteutuman arvioidaan olevan 287 milj. euroa. Myös Vantaalla investointimenojen arvioidaan jäävän 8 milj. euroa talousarviota alhaisemmiksi. Turussa investointimenojen toteutumaennuste on 143 milj. euroa ja se alittaa muutetun talousarvion 33 milj. eurolla. Oulussa investointimenojen arvioidaan olevan 140 milj. euroa ja se alittaa muutetun talousarvion 18 milj. eurolla. Helsinkiä lukuun ottamatta muut kaupungit arvioivat, että investoinnit toteutuvat arvioitua pienempinä. Kaupungit ilmoittavat, että investointien toteutumista hidastavat Ukrainan sodan vaikutusten myötä rakennusmateriaalien nousevat hinnat ja tarjoushalukkuuden heikkeneminen. Osa hankkeista jää toteuttamatta, koska tarjouksia ei saada.

Investointien rahoitus

Tampereella investointeja rahoitetaan osin lainalla. Kaupungin lainakannan ennuste vuoden lopussa on 932 milj. euroa ja siinä on kasvua 41 milj. euroa. Kaupungin korolliset lainat vähenevät 25,7 milj. eurolla, mutta tytäryhteisöillä on konsernitilillä noin 65 milj. euroa enemmän lainaa. Asukaskohtaisen lainakannan ennuste on 3 773 euroa, mikä on 124 euroa edellisvuotista enemmän.

Helsingin talousarviossa on varauduttu 115 milj. euron lainojen nostoon. Lainojen mahdollinen nosto tapahtuu loppuvuonna. Espoolla on talousarviossa 220 milj. euroa lainannostovaltuutta, mutta osavuosikatsauksen mukaan näyttää siltä, että tarvetta lainan nostoon ei ole. Oulun lainakannan arvioidaan vähenevän vuoden aikana 93 milj. euroa. Turun talousarviossa on lainannostoon varattu talousarviossa 220 milj. euroa ja ennusteen mukaan lainoja nostetaan 170 milj. euroa. Lähes kaikilla kaupungeilla näyttää uusien lainojen tarve olevan vähäinen. Selityksenä on mm. satunnaiset tuotot kiinteistöjen myynneistä.

Tampereen kaupunkikonsernin tulossennuste ja investoinnit

Konsernivälitilin päätökseen on yhdistetty kaikkiaan 78 yhteisöä. Kaupunkikonsernin tilikauden tuloksen ennakoitaan olevan 128,4 milj. euroa, kun se vuosi sitten oli 114 milj. euroa. Merkittävintä tulosta parantava tekijä on kaupungin tulos.

Arvio konsernin vuoden 2022 investointimenoista on noin 514 milj. euroa, kun vuoden 2021 investointimenot olivat 521 milj. euroa. Suurin osa konsernin investointimenoista aiheutuu kaupungin investoinneista. Tytäryhteisöistä suurimpia investointeja tammi–elokuun aikana tekivät Tampereen Raitiotie Oy, Tampereen Seudun Keskuspuhdistamo Oy ja TREDU-Kiinteistöt Oy.

Valtuuston vuositavoitteet

Valtuusto on asettanut kolme talouden vuositavoitetta:

1. Tilikauden tulos on enintään 26,6 milj. euroa alijäämäinen. Tavoite on toteutumassa, sillä tilikauden tuloksen arvioidaan olevan 34,4 milj. euroa ylijäämäinen.
2. Investointien tulorahoitus-% on 36. Tavoite on toteutumassa, kun investointien tulorahoitusprosentin arvioidaan olevan 80.
3. Talouden tasapainotus- ja tuottavuusohjelma on laadittu ja toteutus on käynnistetty. Suunnitelmien mukaan ohjelma tuodaan valtuuston hyväksyttäväksi marraskuussa.

Kaksi ensimmäistä tavoitetta näyttävät toteutuvan hyvin. Talouden tasapainotus- ja tuottavuusohjelman periaatteet ovat tulossa valtuuston hyväksyttäväksi marraskuussa.

Tarkastuslautakunnan arviointi kaupungin taloudesta

Kaupungin talous näyttää kehittyvän kuluvana vuonna huomattavasti muutettua talousarviota paremmin. Tänä vuonna on kuitenkin poikkeuksellisen paljon talouteen epävarmuutta aiheutta-

via tekijöitä, jotka voidaan nähdä riskeinä. Kertaluonteiset myyntivoitot ja verotulojen hyvä kertyminen ovat nostamassa tilikauden tuloksen reilusti ylijäämäiseksi. Uusia talousarviolainoja ei tarvinne nostaa tänä vuonna lainkaan. Myös konsernin tuloseennuste näyttää hyvältä.

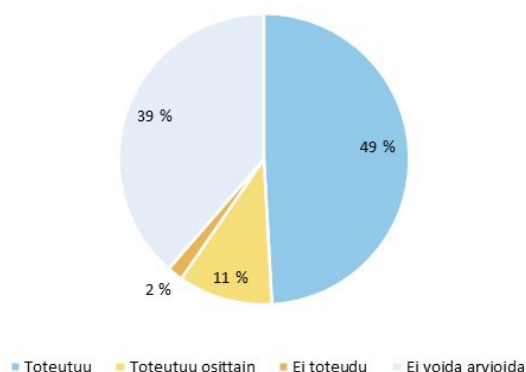
Kuusikkokuntien keskuudessa Tampereen tulos on keskivaiheella. Oulua lukuun ottamatta muiden kuusikkokuntien tulos on heikkenemässä edellisvuodesta. Turun tulos näyttää painuvan alijäämäiseksi. Kuitenkin hyvä yhteisöverojen kertymä sekä parantuneen työllisyyden myötä kasvaneet kunnallisverotuotot nostavat monien kaupunkien tuloseennusteen talousarviota paremmaksi.

Valtuuston taloutta koskevista tavoitteista tilikauden tulosta ja investointien tulo-rahoitusprosenttia koskevat tavoitteet saavutetaan hienosti. Tasapainotus- ja tuottavuusohjelma on tulossa valtuuston käsittelyyn marraskuussa.

2 Vuoden 2022 valtuustotavoitteiden toteutuminen

Kaupunginvaltuusto asetti vuoden 2022 talousarviossa 46 strategiasta johdettua sitovaa toiminnan tavoitetta. Niitä toteutetaan palvelualueilla ja konsernihallinnossa. Liikelaitoksille ja Pirkanmaan pelastuslaitokselle asetettiin yhteensä 11 toiminnan tavoitetta ja tytäryhteisöille 51 tavoitetta. Tytäryhteisöt raportoivat tavoitteidensa toteutumisesta ja tarkastuslautakunta antaa niitä koskevan arviointinsa vasta tilinpäätöksen yhteydessä.

Arviointikysymys on, odotetaanko vuoden 2022 valtuustotavoitteiden toteutuvan elokuun loppun tilanteen perusteella?

•Tarkastuslautakunnan arviointi kaupungin valtuustotavoitteiden toteutumisesta.

Tarkastuslautakunta odottaa kaupungin 57 tavoitteesta 49 %:n toteutuvan, 11 %:n toteutuvan osittain ja 2 %:n jäävän toteutumatta vuoden loppuun mennessä. Tavoitteista 39 %:n toteutumisesta ei voida vielä ennakoita tai niiden toteutumista ei voida arvioida lainkaan.

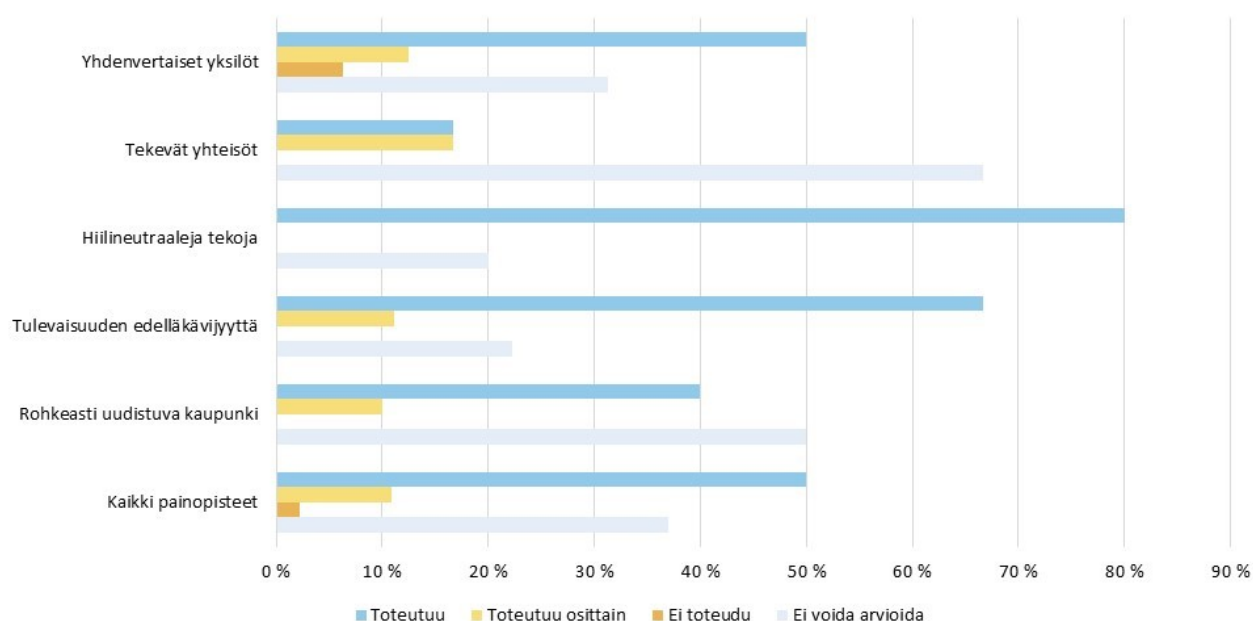
Huomattavan suuri osa tavoitteista on sellaisia, että niiden toteutumista ei voida arvioida. Yhteensä 16 tavoitteen toteutumista mittaava tieto valmistuu vasta loppuvuodesta. Työmarkkina-tukea koskevan tavoitteen tilanne on muuttunut niin, ettei tavoitetta kannata toteuttaa, eikä sen toteutumista siksi arvioida. Viisi tavoitetta jää kokonaan arvioimatta tavoitteen epäselvyyden vuoksi. Epäselvien tavoitteiden määrä on kasvanut edellisvuodesta, jolloin vain yksi tavoite jäi kokonaan arvioimatta. Vain yhden tavoitteen tiedetään jo tässä vaiheessa vuotta jäävän toteutumatta.

Asiakirjassa Toiminnan ja talouden katsaus 8/2022 on kaupunginhallituksen raportointi valtuustotavoitteiden toteutumisesta. Tässä arvioinnissa käsitellään erikseen vain sellaiset tavoitteet,

joista tarkastuslautakunta haluaa kertoa näkemyksensä tai antaa lisätiedon, tai joiden arviointi poikkeaa kaupunginhallituksen raportoinnista.

Strategian painopisteet

Strategian painopisteitä toteuttavista sitovista toiminnan tavoitteista 50 %:n odotetaan toteutuvan, 2 %:n jäävän toteutumatta, 11 %:n toteutuvan osittain ja 37 %:n toteutumista ei voida arvioida.

•Tarkastuslautakunnan arviointi strategian painopisteitä toteuttavien sitovien toiminnan tavoitteiden toteutumisesta.

Hiilineutraaleja tekoja -painopisteen tavoitteiden odotetaan toteutuvan parhaiten, sillä neljän tavoitteen viidestä odotetaan toteutuvan. Nämä tavoitteet liittyvät joukkoliikenteen matkustajamäärään, kestäväillä kulkutavoilla liikkumiseen, raitiotien rakentamiseen ja luonnon monimuotoisuusohjelman toimeenpanoon. Asemakaavoitusta koskevan tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida. Tarkastuslautakunnan mielestä näiden hiilineutraalisuuteen tähtäävien tavoitteiden toteutuksen hyvä edistyminen motivoi myös kaupunkilaisia, yrityksiä ja yhteisöjä tekemään hiilineutraalisuutta edistäviä valintoja.

Myös tulevaisuuden edelläkävijyyttä -painopisteen toteutuma vaikuttaa hyvältä, sillä kuuden tavoitteen yhdeksästä odotetaan toteutuvan. Nämä tavoitteet liittyvät työvoiman saatavuuteen, kaupungin kansainväliseen saavutettavuuteen sekä Tampereen asemaan koulutus- ja

opiskelijakaupunkina. Tarkastuslautakunnan mielestä on hyvä, että nämä kaupungin elinvoiman, vetovoiman ja pitovoiman kannalta merkittävät tavoitteet etenevät suunnitellusti. Yksi tavoite toteutunee vain osittain ja kahden tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.

Ainoa tavoite, jonka tiedetään jo nyt jäävän toteutumatta, koskee pientalojen rakentamisen mahdollistamista asemakaavoituksella. Vaikka vuonna 2022 ei mahdollistetaakaan 110 pientalon rakentamista, odotetaan vuosien 2022–2026 kokonaistavoitteen, 600–700 pientaloa, toteutuvan.

Koronaepidemian raportoitiin vaikuttaneen kolmen tavoitteen toteutumiseen. Vuotta 2019 vastaaviin kävijämääriin päästään jo monissa kulttuurikohteissa ja tapahtumissa, mutta tammi–helmikuun koronasulkujen takia ei kuitenkaan kaikissa. Joukkoliikenteen matkustajamäärän odotetaan palautuvan vuoden 2019 tasolle, vaikka koronasulut vähensivätkin alkuvuoden matkustajamääriä. Tampereen Kaupunkiliikenne liikelaitos raportoi koronaepidemian vaikuttaneen sairauspoissaoloja koskevan osatavoitteen toteutumattomuuteen.

Tavoitteita koskevat havainnot

Tavoite 9 on saada päihdepalvelujen laitospäästös, lääkkeetön laitospäästös ja korvaushoito vastaamaan asiakkaiden palvelutarpeisiin edellisvuotta paremmin. Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida, koska tavoitteesta ei ilmene, millä tavoin palvelutarpeisiin tulisi vastata. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen toteutuvan osittain. Tarkastuslautakunta suosittelee muotoilemaan tavoitteet ja mittarit selkeästi.

Tavoite 10 on lyhentää nuorisovastaanoton ja perheneuvolan lastenpsykiatrian avohoidon jonotusaikaa edellisvuodesta. Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida, koska jonotusaikaa ei pystytä mittaamaan. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen toteutuvan osittain. Tarkastuslautakunta suosittelee asettamaan tavoitteita, joiden toteutuminen voidaan arvioida.

Tavoite 13 on, että Tampereella keskimäärin vähintään 4 900 henkilöä kuukaudessa saa työmarkkinatukea työllistymistä edistävän palvelun perusteella. Tavoitteen toteutumista ei arvioida, koska tavoitteen toteuttaminen ei olisi tarkoituksenmukaista. Työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut tavoitteen asettamisen jälkeen niin paljon, että työllistymistä edistävää palvelua on tarvittu ennakoitua vähemmän. Asiakkaat on ohjattu ensisijaisesti työhön ja vasta toissijaisesti työllistymistä edistäviin palveluihin.

Tavoite 18 on keskeisten kohteiden kävijämäärien palautuminen vuoden 2019 tasolle. Kaupungin talousarviosta puuttuu keskeisten kohteiden luettelo, mutta tavoitteella on tarkoitettu samoja keskeisiä kohteita kuin vuoden 2021 tavoitteessa: Sara Hildénin taidemuseo, Tampereen taidemuseo, Muumimuseo, Museokeskus Vapriikki, Tampereen Työväen Teatteri, Tampereen Teatteri, Tampere Filharmonia, Särkänniemi, Tampereen Musiikkijuhlat, Tampereen Teatterikesä, Tampereen elokuvajuhlat ja kirjastot. Tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida, koska teatterien, Särkänniemen ja tapahtumien kävijämäärien kehitys raportoidaan vasta tilinpäätökseen. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen toteutuvan osittain.

Tavoite 20 on parantaa mielikuvaa kaupungin kulttuuritarjonnan monipuolisuudesta vuoteen 2020 verrattuna. Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida, sillä Taloustutkimuksen kysymysasettelu on muuttunut, eivätkä vuosien 2020 ja 2022 tulokset ole vertailukelpoisia keskenään.

Tavoite 29 on kasvattaa työllisyyskokeilun aikana työllistyneiden määrää edellisvuodesta. Elokuun loppuun mennessä työllistyneiden määrä on hieman suurempi kuin edellisvuonna. Työllistyneiden määrän odotetaan ylittävän vuoden 2021 tason myös loppuvuoden aikana, joten tavoitteen odotetaan toteutuvan. Tarkastuslautakunnan mielestä kehitys on varsin hyvää, sillä työllisyyskokeilun työttömien asiakkaiden kokonaismäärä oli elokuussa 15 % pienempi kuin edellisvuonna. Varsinkin nuorten tulevaisuudennäkymä on hyvä, sillä alle 25-vuotiaiden työttömyys on vähentynyt merkittävästi.

Tavoite 31 on huomioida keskustan saavutettavuus liikenneratkaisuihin kaikilla kulkumuodoilla ja käynnistää asiakastytyväisyyden seuranta. Tavoitteen ensimmäisen osan odotetaan toteutuvan vuoden 2022 aikana. Asiakastytyväisyyden seuranta käynnistyy vasta vuoden 2023 puolella, minkä vuoksi tavoite toteutuu vain osittain. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen toteutuvan kokonaan. Tämä tavoite on ristiriidassa yhdyskuntalautakunnan vuosisuunnitelman kanssa, sillä sen mukaan tavoite on valmistella kyselytutkimus vuonna 2022 ja toteuttaa se vasta vuonna 2023. Tarkastuslautakunta suosittelee varmistamaan, että vuosisuunnitelmat ovat yhdenmukaisia valtuuston päättämien tavoitteiden kanssa.

Tavoite 32 on vahvistaa Tampereen kansainvälistä saavutettavuutta lentoyhteyksien kasvulla ja kehittää joukkoliikenneyhteyksiä Tampere-Pirkkalan lentoasemalle. Tavoite toteutuu, sillä lentokentältä avautui keväällä seitsemän uutta lentoyhteyttä, joista viisi jatkuu myös talvikaudella. Lisäksi kaupungin keskustasta on nyt suora bussiyhteys kaikille lähteville ja saapuville lennoille.

Asiakasmäärä uudella bussilinjalla on ollut toistaiseksi melko pieni. Joukkoliikenne markkinoi Business Tampereen kanssa uutta palvelua, jotta yhä useammat asiakkaat löytäisivät sen. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan keskustan saavutettavuuden parantaminen on tärkeä edistysaskel, sillä se helpottaa kansainvälisten matkailijoiden saapumista kaupunkiin ja edistää näin mm. matkailuun, tapahtumiin ja kulttuuriin liittyvien tavoitteiden toteuttamista. Lentokentälle kulkevan bussiyhteyden markkinointia on tärkeää jatkaa, jotta parantunut saavutettavuus saadaan koitumaan mahdollisimman monien matkustajien hyödyksi.

Tavoite 35 on 2.- ja 7.-luokkalaisten oppimistulosten paraneminen edellisvuodesta. Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida, koska arvioinnit toteutettiin vuonna 2022 ensimmäistä kertaa tässä muodossa, eikä vertailutietoja ole saatavilla. Tarkastuslautakunta suosittelee varmistamaan tavoitteiden asettamisvaiheessa, että arviointiin tarvittavat vertailutiedot ovat saatavilla.

Liikelaitokset ja Pirkanmaan pelastuslaitos

Liikelaitosten ja Pirkanmaan Pelastuslaitoksen 11 tavoitteesta viiden odotetaan toteutuvan ja yhden toteutuvan osittain. Viiden tavoitteen toteutumista ei voida arvioida. Kaupungin liikelaitokset ovat Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos ja Tampereen Vesi Liikelaitos.

Pirkanmaan pelastuslaitoksen tavoite 1 on toteuttaa pelastustoimen valvontatehtävät valvontasuunnitelman mukaisesti. Valvontatehtävät sisältävät mm. pientalojen, yritysten ja laitosten palotarkastuksia. Tavoitteen mittari on määräaikaisen valvonnan vaikuttavuuden toteutuminen. Pelastuslaitoksen mukaan tällä tarkoitetaan korjausmääräysten mahdollisimman pientä määrää suhteessa valvonnan määrään. Valvontaprosessi uudistettiin vuonna 2022. Asiakkaiden neuvontaa ja ohjausta on lisätty prosessin alkuvaiheeseen, jotta puutteet saataisiin korjattua ilman virallista korjausmääräystä. Elokuun loppuun mennessä korjausmääräysten osuus on laskenut edellisvuoden 75 %:sta 35 %:iin, mikä tarkastuslautakunnan tulkinnan mukaan riittää tavoitteen toteutumiseen. Tarkastuslautakunta suosittelee jatkossa määrittelemään tavoitteelle selvän tavoitetason.

Tampereen Kaupunkiliikenne liikelaitoksen tavoite 3 on toimia allianssimallin mukaisesti niin, että toiminnassa korostuvat asiakastyytyväisyys ja kokonaistaloudellisuus. Mittari on asiakastyytyväisyyden kehittyminen ja allianssimallin kautta saavutetut taloudelliset hyödyt (euromääräinen arvio). Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida. Tavoitteesta ei ilmene, miten asiakastyytyväisyyden tulisi korostua ja kehittyä, miten allianssimallin euromääräinen hyöty arvioidaan

ja miten suuri sen tulisi olla. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen toteutuneeksi. Tarkastuslautakunta suosittelee muotoilemaan tavoitteet ja mittarit selkeästi.

3 Vertailevaa tietoa Tampereen sosiaali- ja terveystalvveluista

Tampereen sosiaali- ja terveystalvveluista saa tilastotietoa Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tuottamasta sosiaali- ja terveystenhuollon kustannusvaikuttavuusmittaristosta. Mittaristo kuvaa väestön hyvinvointia ja terveysttä, palvelujen tarpeen arviointia sekä palvelujen laatua, kustannuksia ja tehokkuutta.

Tässä yhteenvedossa on nostettu esiin muutamia mittareita. Tampereen tietoja on verrattu koko maan, Pirkanmaan kuntien ja kuuden suurimman kaupungin tietoihin. Vertailuluvut ovat suhteessa asukaslukuun, ellei toisin ole mainittu. Tarkastuslautakunnan verkkosivuilla on saatavissa kattava vertailutiedosto, johon on koottu olennaisimmat tiedot kaikkiaan 356 mittarista.

Arviointikysymys: Mitkä ovat Tampereen sosiaali- ja terveystalvvelutilastosten huomattavimmat erot muihin kuntiin verrattuna?

Suurimmat eroavaisuudet

Tampereen terveystalvvelujen tunnusluvut erosivat merkittävästi kuuden suurimman kaupungin keskiarvoista päivystyskäynneissä, vuodeosastohoidossa ja hammaslääkärijonoissa.

Tampereella terveystenhuollon päivystystalvveluissa käytiin enemmän erikoissairaanhoidossa kuin perusterveystenhuollossa. Tilanne oli päinvastainen koko maassa ja kuudessa suurimmassa kaupungissa. Tampereella päivystyskäyntejä perusterveystenhuollossa oli 160 käyntiä tuhatta asukasta kohti, kun kuusikkokaupungeissa niitä oli keskimäärin 273 käyntiä vuonna 2021. Erikoissairaanhoidon vastaavat luvut olivat Tampereella 282 ja kuusikossa 200. Päivystyskäyntejä yhteensä oli Tampereella vähemmän kuin kuudessa suurimmassa kaupungissa keskimäärin vuonna 2021.

Perusterveystenhuollon päivystyskäynteihin luetaan kiireellisyysluokkaan yksi (kaikkein kiireellisin) kuuluvat käynnit ja ne yhteispäivystyskäynnit (Acuta), jotka kuuluvat yleislääketieteen erikoisalalle. Tampereella on vuodesta 2009 järjestetty päivystys ensiapu Acutassa TAYS:n tiloissa. Kiirevastaanottoa on terveystasemilla arki-iltaisoin ja myös viikonloppuisin. Tampereella oli erikoissairaanhoidon päivystyksessä kuusikkokunnista eniten yli 75-vuotiaitten käyntejä, kun mitarina oli käyntien määrä suhteessa tuhanteen vastaavan ikäiseen. Yli 75-vuotiaat tamperelaiset kävivät erikoissairaanhoidon päivystyksessä 12 562 kertaa, mikä oli 18,2 % kaikista käynneistä.

Pirkanmaalla perusterveydenhuollon suurimmat päivystyskäyntimäärät olivat Mänttä-Vilppulassa ja Sastamalassa, joissa käyntimäärä oli kahdeksankertainen verrattuna Tampereeseen. Erikoissairaanhoidon päivystyskäyntejä oli Tamperetta enemmän vain Valkeakoskella.

Perusterveydenhuollon vuodeosastohoidon potilasmäärää ei voitu vertailla, koska ilmeni, että THL:n tilastossa Tampereen tiedot olivat virheellisiä. Kaupungin sairaalapalveluista saadun tiedon mukaan kaupungilla oli 11 vuodeosastohoidon potilasta tuhatta asukasta kohti vuonna 2021. Tampereen perusterveydenhuollossa on tarpeeseen nähden melko vähän vuodeosastopaikkoja. Vuodeosastohoitoa on kolmella osastolla Rauhaniemessä, kolmella osastolla Hatanpäällä ja Tammenlehväkeskuksen kuntoutusosastolla, yhteensä 255 paikkaa vuonna 2021. Kaupungin vuodeosastopaikat vähenivät merkittävästi, kun Hatanpää siirrettiin PSHP:lle vuonna 2018. Etenkin ikäihmiset ovat vuodeosastohoidossa erikoissairaanhoidossa.

Somaattisen erikoissairaanhoidon vuodeosastolla potilaita oli tuhatta asukasta kohti Tampereella 83 ja kuusikossa 69. Tampereen potilasmäärä oli kuusikon suurin. Kun Tampereella vuonna 2021 oli perusterveydenhuollon vuodeosastolla 2 623 eri potilasta (kaupungin tilasto), potilaita kirjattiin somaattisessa erikoissairaanhoidossa 20 175 (THL:n tilasto), joista yli 75-vuotiaita oli 5 672 potilasta.

Vuoden 2021 lokakuussa terveystalvelujen saatavuudessa suurin ero oli suun terveydenhuollon hammaslääkärille pääsyssä. Tampereella 96 % asiakkaista oli odottanut hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen yli 21 päivää hoitoon pääsyä. Kuusikkokaupungeissa jonottajien osuus oli 42 %. Tampereen tilanne oli tällä mittarilla kuusikkokaupunkien huonoin. Jonottajien lukumäärä oli Tampereella 448 asiakasta.

Vuonna 2021 Tampereella aloitti suun terveydenhuollossa uusi sopimustuottaja, jonka aloitus viivästyi. Henkilöstön saatavuus oli ja on ongelmana niin ostopalveluissa kuin omassa tuotannossa. Lisäksi henkilöstön vaihtuvuus on lisääntynyt. Korona ei laskenut palvelujen kysyntää, mutta lisäsi henkilöstön poissaoloja. Tilanne ei ole vuonna 2022 parantunut. Odotusaika hammaslääkärille oli elokuun lopussa n. 4 kk. Ostopalvelutoimintaan saadaan hiukan lisää palvelutarjontaa. Omaan toimintaan vaikuttaa hyvinvointialueelle siirtyminen, kun lomarahavapaita pidetään.

		2018	2019	2020	2021
Päivystyskäynnit perusterveydenhuollossa (ml. yhteispäivystys) / 1 000 asukasta	Koko maa	418	384	377	449
	Pirkanmaa	420	416	353	407
	Kuusikko	390	347	258	273
	Tampere	103	146	112	160
Päivystyskäynnit erikoissairaanhoidossa / 1 000 asukasta	Koko maa	213	226	209	208
	Pirkanmaa	192	214	202	234
	Kuusikko	198	205	188	200
	Tampere	234	254	239	282
Perusterveydenhuollon vuodeosastohoidon potilaat / 1 000 asukasta	Koko maa	24	24	22	21
	Pirkanmaa	18	15	14	12
	Kuusikko	13	12	11	12
	Tampere	1	1	1	1
Somaattisen erikoissairaanhoidon vuodeosastohoidon potilaat / 1 000 asukasta	Koko maa	85	84	78	77
	Pirkanmaa	87	87	81	83
	Kuusikko	75	73	69	69
	Tampere	90	90	83	83
Perusterveydenhuollon suun terveydenhuollon hammaslääkärin kiireettömän käynnin odotusaika yli 21 pv hoidon tarpeen arvioinnista, % toteutuneista käynneistä (lokakuun tilanne)	Koko maa	45	49	42	41
	Pirkanmaa	48	64	64	57
	Kuusikko	62	64	50	42
	Tampere	84	98	98	96

Myönteistä kehitystä

Tampereella lasten, nuorten ja perheiden palveluissa oli moni asia hyvin. Tampere järjesti lapsiperheiden kotipalvelua enemmän kuin yksikään kunta kuusikossa tai Pirkanmaalla vuonna 2021. Henkilökohtaisen avun piirissä oli lapsiasiakkaita yli puolta enemmän kuin kuusikossa keskimäärin. Käyntejä lastenneuvolassa, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa oli Tampereella selvästi enemmän kuin kuusikon vastaavissa ikäluokissa keskimäärin. Myös lasten- ja nuorisopsykiatrian käyntejä järjestyi kuusikon keskiarvoa paremmin. Kuntoutuspsykoterapiaa nuoret saivat Tampereella moniin verrattuna paremmin, vain Helsingissä palvelua oli enemmän. Toimeentulotukea ja lastensuojelua koskevilla mittareilla Tampere ei enää ollut parhaimpien joukossa.

Lasten, nuorten ja perheiden terveyspalveluissa korona ei vaikuttanut lastenneuvolakäynteihin. Kouluterveydenhuollon terveydenhuoltajaresurssia käytettiin koululaisten koronarokotuksiin syksyllä 2021, mikä ei näy näissä tilastoissa. Lapsiperheiden kotipalvelua Tampereella on jo pitkään ollut muihin verrattuna hyvin saatavilla. Perhetyö ei Tampereella koronan vuoksi supistunut niin kuin kävi monelle muulle kaupungille. Tampere lisäsi koronavuonna 2021 lastensuojelun tehostettua perhetyötä.

Hyvää kehitystä selittää se, että valtuuston myöntämällä lisärahoituksella lasten, nuorten ja perheiden palveluihin perustettiin 12 uutta vakanssia vuonna 2021. Lisäresurssilla pystyttiin silloin purkamaan jonoja, mutta esim. perheneuvolan ruuhkautumiseen sillä ei ole pystytty vai-

kuttamaan, sillä asiakkaat ovat entistä huonokuntoisempia ja tarvitsevat yhä useammin lastenpsykiatrasta palvelua. Lääkäreiden rekrytointivaikeuksien ja erityisen tuen tarpeessa olevien oppilaiden osuuden lisääntymisen vuoksi kouluterveydenhuollossa on haasteita lakisääteisten terveystarkastusten toteuttamisessa.

Lasten ja nuorten terveyspalvelut		2018	2019	2020	2021
Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiaista	Koko maa	3 185	3 120	3 026	2 880
	Pirkanmaa	3 066	3 057	2 856	2 944
	Kuusikko	3 227	2 954	3 044	2 946
	Tampere	3 308	3 270	3 221	3 328
Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit / 1 000 7 - 18-vuotiaista	Koko maa	2 115	2 103	1 669	1 686
	Pirkanmaa	2 215	2 137	1 774	1 836
	Kuusikko	1 931	1 779	1 422	1 370
	Tampere	1 958	1 987	1 739	1 651
Perusterveydenhuollon opiskeluterveydenhuollon käynnit yhteensä / 1 000 16 - 25-vuotiaista	Koko maa	1 160	1 154	799	693
	Pirkanmaa	1 364	1 329	923	792
	Kuusikko	1 185	1 136	770	613
	Tampere	1 581	1 544	1 036	838
Kuntoutuspsykoterapiaa saaneet 16 - 24-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä	Koko maa	13	14	16	17
	Pirkanmaa	18	19	20	22
	Kuusikko	18	19	22	23
	Tampere	23	25	27	28

Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut		2018	2019	2020	2021
Perheitä lapsiperhepalveluiden kotipalveluissa, % lapsiperheistä, kunnan kustantamat palvelut	Koko maa	2,3	2,5	2,3	2,4
	Pirkanmaa	2,9	3,3	3,3	2,9
	Kuusikko	2,4	3,1	2,8	2,6
	Tampere	3,6	4,1	3,8	3,8
Perheitä perhetyössä, % lapsiperheistä, (lapsiperheiden ja tehostettu perhetyö), kunnan kustantamat palvelut	Koko maa	4,9	5,1	4,8	4,6
	Pirkanmaa	5,2	5,2	4,8	4,8
	Kuusikko	5,5	5,8	5,7	4,9
	Tampere	5,3	4,8	4,6	5,2
Henkilökohtaisen avun 0 - 17-vuotiaita asiakkaita vuoden aikana, kunnan kustantamat palvelut / 100 000 vastaavanikäistä	Koko maa	134	126	124	124
	Pirkanmaa	121	141	168	192
	Kuusikko	114	113	116	131
	Tampere	148	171	209	271

Sosiaalityössä Tampereen palvelutarve oli usein suurempi kuin muissa kaupungeissa. Toimeentulotukea saavia oli paljon, samoin mielenterveyshäiriöiden vuoksi sairauspäivärahaa tai työttömyyseläkettä saavia. Tampere on panostanut työllistymistä tukeviin palveluihin ja työttömien aktivointiaste oli hyvä. Aikuisten mielenterveyden avohoitokäyntejä ja psykiatriakäyntejä oli hieman kuusikon keskiarvoa vähemmän, mutta kuntoutuspsykoterapiaa järjestyi aikuisillekin muita kaupunkeja paremmin. Päihdepalveluissa laitoshoidtoa oli muita enemmän ja asumispalveluja oli järjestetty kattavasti. Päihdepalvelujen kustannukset olivat Tampereella kuusikon suurimmat vuonna 2020.

Tamperelaiset olivat kuusikkokaupungeista Turun jälkeen toiseksi ikääntyneimpiä. Ikäihmiset käyttivät Tampereella päivystyspalveluihin erikoissairaanhoidtoa, samoin kuin sen vuodeosastohoidtoa. Henkilökohtaisen avun palvelujen kattavuus oli Tampereella hyvä kaikissa ikäryhmissä.

Omaishoidon tuella hoidettavia ikäihmisiä oli Tampereella hieman kuusikon keskiarvoa vähemmän.

Vammaispalveluihin on Tampereella panostettu, mistä kertoivat palvelujen suurimmat asukas-kohtaiset kustannukset ja suurimmat vammaisten palvelujen ja tukien päätösmäärät.

Tarkastuslautakunnan arviointi Tampereen sosiaali- ja terveystalousta tilastotietojen perusteella

Tarkastuslautakunnan havainnon mukaan Tampereella terveystalousta hoidetaan perusterveydenhuollon sijaan paljon erikoissairaanhoidossa, jossa päivystyksen ja vuodeosastohoidon potilasmäärät ovat muihin kaupunkeihin verrattuna suuret. Jatkossa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välistä työnjakoa on helpompi järjestellä hyvinvointialueella, jossa on vain yksi toimija. Palvelujen saatavuudessa Tampere oli huonoin hammaslääkärille pääsyssä, jossa kolmen kuukauden jonotusaika vuoden 2021 lokakuussa on pidentynyt tänä syksynä neljään.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluja tarkastuslautakunta pitää tilastotiedon perusteella hyvin hoidettuina, sillä toimeentulotukea ja lastensuojelua lukuun ottamatta palvelut olivat tilastojen kärkeä. Lasten ja nuorten terveystalouksissa, neuvoloissa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa, on pystytty järjestämään verrokkeja enemmän käyntejä ja lapsiperheiden kotipalvelua ja perheytyötä on voitu tuottaa useammille perheille kuin verrokkikunnissa. Tampereella on tilastojen mukaan tuotettu paljon lasten ja nuorten ennalta ehkäisevää palvelua. Lisäresursoinnista huolimatta palveluihin on kuitenkin edelleen jonoa, sillä asiakastarpeet ovat kasvaneet sekä määrällisesti että suuremman hoitoisuuden vuoksi.

THL:n tilastot ovat tietopohja hyvinvointialueen suunnittelulle ja vertailulle, kun hyvinvointialueella ei alkuun ole yhteistä tietojärjestelmää. Tässä havaittu olennainen virhe THL:n tiedoissa Tampereen perusterveydenhuollon vuodeosastohoidossa osoittaa, että näitä tietoja ei juuri ole Tampereella hyödynnetty tai virheitä korjattu. Tarkastuslautakunta toteaa, että tietopohjan oikeellisuuden varmistamiseksi nyt on viimeinen hetki.

TAMPERE